

Mark- och miljödomstolen

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.me.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet "En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden" (SOU 2025:122)

KN 2026/00379

Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt har, utifrån de intressen som domstolen har att bevaka, följande synpunkter på det remitterade förslaget.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen delar utredningens slutsats att den sammanlagda tiden för överprövning förkortas om en instans plockas bort i instanskedjan. Samtidigt kommer tiden för handläggningen hos mark- och miljödomstolen att bli längre om länsstyrelsernas prövning tas bort. Mark- och miljödomstolen avstyrker de förslag som utredningen lägger fram avseende Mark- och miljööverdomstolens roll som överprövningsinstans. Domstolen avstyrker införandet av en avgift för överklagande, men anser att frågan om avgränsningar avseende klagorätten bör utredas vidare. Vidare avstyrker domstolen det förslag om tidsfrister som utredningen för fram, men tillstyrker utredningens förslag på förtydligande kring regelverket avseende detaljplaner.

Nedan redogör mark- och miljödomstolen för sina närmare synpunkter avseende utredningens förslag där sådana finns.

Instansordningen för ärenden som överprövas av mark- och miljödomstol

Mark- och miljödomstolen har ingen erinran mot utredningens förslag att ta bort länsstyrelsen i instanskedjan och i stället låta plan- och byggmålen och miljömålen överklagas direkt från kommun till mark- och miljödomstol. Domstolen delar utredningens bedömning att den sammanlagda tiden för överprövning av ett överklagat beslut som prövas i samtliga möjliga instanser förkortas med införandet av en sådan förändring. Samtidigt bör det framhållas att länsstyrelsens prövning som ordningen ser ut idag innebär att domstolarnas överprövning underlättas till stor del. Detta genom länsstyrelsens handläggning av målen i form av strukturering av underinstansernas akter, färdiga beslutsunderlag samt en

hantering av överlämnandet till domstolarna genom digitalt överlämnande fungerar på ett tillfredsställande skick. Domstolen anser att konsekvenserna för mark- och miljödomstolarna av att ta bort länsstyrelsen är inte helt klarlagda i det utredningsmaterial som läggs fram i det att vissa tabeller i underlaget är ofullständiga. Erfarenhetsmässigt, vid domstolarnas överprövning av detaljplaner (som lämnas över direkt från kommunerna till domstolen för överprövning), vet vi att kvaliteten i såväl det material som lämnas över som hanteringen vid själva överlämnandet varierar mycket mellan kommunerna. Det extraarbete som detta medför för domstolarna innebär längre handläggningstider och ökade kostnader. Det bör övervägas vilka möjligheter som finns att utnyttja förbättrade digitala system och för att effektivisera överlämnandet av målen till domstolen. Det vi vet idag är att det finns brister i systemet med överlämnande från kommunerna.

Mark- och miljödomstolen delar utredningens slutsats att överprövningen av samtliga de ärendetyper som aktualiserats i utredningen även fortsatt ska göras av de fem mark- och miljödomstolarna samt Mark- och miljööverdomstolen. Däremot delar vi inte utredningens förslag att den så kallade ”ventilen” till HD ska avskaffas. Domstolen framhöll i sitt remissvar till Miljöutredningen (SOU2024:98) tvärt om; att möjligheten till överprövning i HD bör införas även vad gäller överklagade miljömål. De argument som fördes fram då gäller alltså och avser även vikten av att behålla ventilen i plan- och byggmål. Även om en onödigt lång instansordningskedja bör undvikas för att inte prövning och överprövning ska dra ut på tiden menar domstolen att det är olyckligt att plocka bort möjligheten till prövning i HD. Praxisbildning i den högsta instansen är av stort värde för underinstansernas prövning. Genom åren har HD avgjort ett flertal mål som fått stor betydelse för tolkning och tillämpning av miljöbalkens och plan- och bygglagens bestämmelser.

Mark- och miljödomstolen instämmer i utredningens bedömning i fråga om fullföljdsförbud avseende mark- och miljödomstolens domar i mål som avser överklagade avvisningsbeslut av för sent inkomna överklaganden. Domstolen tillstyrker alltså utredningens förslag till nytt första stycke i 5 kap. 5 § lagen om mark- och miljödomstolar (LOMM) men vill här påpeka att det finns anledning till en generell översyn avseende denna reglering eftersom motsvarande bestämmelse för fastighetsmålen finnas dubblerad, dvs. reglerad både i FBL och LOMM. Eftersom detta kan leda till osäkerhet om i vilken utsträckning LOMM är tillämplig i F-målen borde det övervägas om inte punkten 9 i 15 kap. 2 § första stycket FBL ska tas bort och istället ersättas med en generell, tydlig bestämmelse om överklagandeförbud avseende alla Ö-mål lika (P, M och F).

Mark- och miljödomstolen tillstyrker att det sker en samordning av PBL och MB i frågan hur mål som rör försvaret ska överlämnas till regeringen. Den föreslagna nya rubriken före 13 kap. 7 § PBL bedöms förtydliga att överlämnandeskyldigheten gäller även överklagade detaljplanemål som rör försvaret på sätt som anges i betänkandet.

Utredningen har lämnat ett förslag till möjlighet för Mark- och miljööverdomstolen att avgöra mål med förstärkt sammansättning i Mark- och miljööverdomstolen vilken mark- och miljödomstolen i och för sig tillstyrker, samtidigt som vi avstyrker utredningens förslag i fråga om dispensgrunderna för prövningstillstånd till Mark- och miljööverdomstolen (se nästa avsnitt). Som anges ovan är det visserligen av vikt att möjligheten för prövning i Högsta domstolen kvarstår. Oaktat detta förhållande är det samtidigt Mark- och miljööverdomstolens praxis som utgör grunden för prejudikatbildningen inom områdena miljö rätt, PBL och fastighetsrätt och det är därför viktigt med ändamålsenliga sammansättningsregler. I detta sammanhang vill mark- och miljödomstolen även tillstyrka utredningens förslag att den fullmaktsanställning som hovrättsråd som anställs vid Mark- och miljööverdomstolen ska gälla just tjänstgöring vid Mark- och miljööverdomstolen (och att regelmässig rotering i övriga Svea Hovrätter därför inte bör vara aktuell) som förnuftigt även om reglerna inte ändras i något annat avseende.

Dispensgrunderna för prövningstillstånd

Mark- och miljödomstolen motsätter sig utgångspunkten att Mark- och miljööverdomstolen ska övergå till en ren prejudikatinstans. Med det följer att mark- och miljödomstolen i Växjö också motsätter sig förslaget att dispensgrunderna för prövningstillstånd ändras.

Det är en rimlig utgångspunkt att dispensgrunderna för prövningstillstånd bör spegla den roll domstolsinstansen har i den aktuella måltypen. Mark- och miljödomstolen anser dock att skälen för varför Mark- och miljööverdomstolen bör vara en ren prejudikatinstans är svaga i förhållande till skälen för att behålla Mark- och miljööverdomstolen som den överprövande instans den är idag.

Den statistik som presenterats över Mark- och miljööverdomstolens prövningar talar enligt mark- och miljödomstolen för att det av rättssäkerhetsskäl är olämpligt att begränsa Mark- och miljööverdomstolens roll till att vara en prejudikatinstans. Utgångspunkten att handläggningstiderna bör vara så korta som möjligt är visserligen också en rättssäkerhetsaspekt, men det ligger i verksamhetsutövaren och övriga parter intresse att ett slutligt avgörande inte enbart har en så kort handläggningstid som möjligt utan också att avgörandena är materiellt och processuellt tillfredsställande. I överklagade mål vid mark- och miljödomstolen har målen ofta flera motstående intressen att ta hänsyn till, och statistiken som har presenterats tyder på att de flesta mål som prövas av överinstansen inte är s.k. ”okynnesöverklaganden”, utan majoriteten av målen som prövas utgörs av mål där överinstansen gör en annan bedömning än mark- och miljödomstolen alternativt där någon av underinstanserna har begått processuella fel.

Konsekvenserna av att låta Mark- och miljööverdomstolen övergå till ren prejudikatinstans och samtidigt avskaffa länsstyrelsen som överprövande instans i mål eller ärenden som inleds i kommun framstår som svåra att överblicka. Mål och ärenden som idag kan prövas i upp till fem instanser, blir med en sådan förändring endast garanterade prövning i två instanser.

Det kan ifrågasättas om det arbete som idag görs hos länsstyrelserna lika effektivt kan göras av en annan instans, och om den lösningen innebär den bästa fördelningen av resurser. Mark- och miljödomstolen bedömer mot den bakgrunden att förslaget innebär en allt för omfattande förändring med hänsyn till risken för eftersatt rättssäkerhet.

Vid en jämförelse av övriga domstolsslag är den närmsta jämförelsen patent- och marknadsområde. Patent- och marknadsöverdomstolen, där målen i underinstans liksom vid mark- och miljödomstolarna präglas av att dömandet sker kollegialt med både lagfarna domare och domare med teknisk sakkunskap, har samma dispensgrunder som vid hovrätt och kamrarrätt. Mark- och miljömålen har i övrigt en stark förvaltningsrättslig prägel, där första instans utgörs av ett kommunalt beslut eller ett beslut från länsstyrelsen, varför det finns goda grunder att behålla samma ordning som för vad som gäller för andra förvaltningsrättsliga mål. Mark- och miljödomstolen anser dock att miljömålen uppvisar få likheter med migrationsmål, och att en jämförelse mellan dessa måltyper kan vara missvisande. Som anges på s. 301 i delbetänkandet har tidigare utredningar konstaterat att miljömål inte heller kan jämföras med dispositiva tvistemål, och materiellt felaktiga avgöranden i miljömål bör undvikas så långt som möjligt vilket är ett skäl till att Mark- och miljööverdomstolen i miljömål kan meddela prövningstillstånd på grund av ändringsdispens.

Slutsatsen är att dispensgrunderna inte bör ändras.

Mark- och miljödomstolen ställer sig positiv till att prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket rättegångsbalken får meddelas av endast en lagfaren domare, om frågan är enkel. Eftersom förslaget endast rör möjligheten att meddela positivt prövningstillstånd bedömer mark- och miljödomstolen att det inte föreligger någon risk för parter att lida rättsförlust. Även med beaktande av möjligheten att något fler positiva prövningstillstånd meddelas, gör mark- och miljödomstolen bedömningen att förslaget kommer att medföra minskade handläggningstiderna och bidra till ett mer effektivt nyttjande av domstolens kompetens.

Rätten att överklaga beslut och domar inom mark- och miljöområde m.m.

Mark- och miljödomstolen instämmer i utredningens bedömning och förslag om att klagorätten för enskilda inte bör ändras. Domstolen instämmer därvid även i bedömning att överklaganden som skulle kunna ses som okynnesöverklaganden är ovanliga. Däremot bedömer domstolen att enskildas möjlighet att åberopa allmänna intressen skulle kunna utredas vidare. När den av lagstiftaren utpekade bevakaren av allmänna intressen gjort sin bedömning ska dessa inte obegränsat kunna ändras på talan av enskild.

När det gäller utredningens förslag avseende att kraven på överklagandenas innehåll inte bör ändras har mark- och miljödomstolen en delvis annan inställning än den utredningen förordar. Domstolen menar att det finns skäl att komplettera kraven på vad ett överklagande ska innehålla

med att klaganden redan i överklagandet ska ange på vilket sätt han eller hon är berörd av beslutet eller domen. Ett sådant krav bedöms kunna förkorta handläggningstiden i ett stort antal mål med flera veckor. Detta gör sig gällande även om domstolen givetvis inte har att avvisa ett överklagande där sådana uppgifter saknas. Emellertid skulle det spara tid för samtliga inblandade om sådana uppgifter som är nödvändiga för att talerätten ska kunna bedömas lämnas av en klagande redan i samband med själva överklagandet eftersom det inte alltid annars går att ta ställning till talerätten utan att målet kompletteras, vilket innebär en tidsutdräkt. I de fall ett beslut har en ensam adressat torde frågan också vara relativt enkel att svara på även för den enskilde. Enligt domstolens bedömning överväger fördelarna med ett sådant krav därmed nackdelarna.

Domstolen instämmer i utredningens förslag att frågan om behovet att fortsatt utreda såväl ideella organisationers klagorätt som vilka möjligheter som en ökad digitalisering kan innebära avseende möjligheterna att ytterligare effektivisera domstolarnas hantering av överklagade mål. Särskilt den senare frågan anser domstolen vara angelägen. Emellertid är det i så fall viktigt att den part som man nu föreslår ska vara den som överlämnar de överklagade målen till mark- och miljödomstolarna, alltså kommunerna, deltar i detta arbete för att effektiva lösningar av hur överlämnandet av målen till domstolarna ska komma till stånd.

Avgift för överklagande

Mark- och miljödomstolen avstyrker utredningens förslag att det införs avgifter för överklagande till domstolarna. Skälen härför är flera. Precis som det framgår av utredningen finns ingen tillgänglig statistik över hur många s.k. okynnesöverklagande som idag utgör grund för domstolens prövning. Det blir därför svårt att avgöra huruvida mängden överklaganden skulle påverkas av avgifter, eventuellt skulle antalet överklaganden kunna komma att minska något även om domstolen menar att antalet sådana överklagande är relativt få. Som domstolen ser det vägs en sådan minskning emellertid inte upp av den ökade administration som införande av en avgift skulle medföra. Vad gäller administration och hur betalning av avgifter skulle gå till uppfattar domstolen det som att utredningen inte tagit i beaktande att det inte är klagandena som själva ger in sina överklaganden till domstolarna. Samtliga mål överlämnas till domstol av beslutsmyndighet efter att rättidsprövning skett, dvs. överklaganden från klagande part ges in till den instans vars beslut överklagas. Att avgift därmed skulle betalas i samband med att överklagandet ges in till domstol är inte förenligt med dagens hantering (jfr. 43 § samt 45-46 §§ förvaltningslagen). Vid det fall att avgift ska erläggas kommer det i praktiken innebära att beslutsmyndighet överlämnar överklaganden till domstolen vilken därefter får kompletteringsförelägga klaganden om att betala avgift. Betalningen kan då ske genom den e-tjänst som Domstolsverket tillhandahåller och som omnämns i utredningen, förutsatt att denna tekniskt utvecklas för även detta ändamål. En konsekvens av detta scenario är att handläggningen inte kan påbörjas förrän avgiften är betald. Den ökade administration på domstolarna kommer att bestå av dels utskick

av kompletteringsförelägganden till ibland många parter, dels att domstolshandläggare och ekonomipersonal vid domstolen får ökad hantering av bevakning och placering av betalningar.

Som det redovisas i utredningen har i princip samtliga tidigare utredningar som granskat frågan om införande av avgifter för överklagade mål landat i att det inte är en bra idé. Domstolen menar att det inte heller i nuvarande förslag läggs fram en argumentation som innebär att skälen för att införa en avgift väger över. Som domstolen ser det vore det olyckligt om den som har ett berättigat intresse av att få sin sak prövad skulle avstå från detta på grund av att det är en avgift knuten till ett överklagande. Härvid vill domstolen återigen framhålla att antalet ”okynnesöverklagande” enligt domstolens erfarenhet inte är så frekvent förekommande att dessa i något avseende påverkar domstolens handläggningstider av övriga mål.

För det fall en avgift ska införas i enlighet med utredningens förslag vill domstolen framhålla vikten av att det i så fall först finns system och lösningar på plats för att minska det administrativa merarbete som uttag av avgifter medför. Domstolen vill även lyfta att det i så fall även bör finnas en logisk systematik i fråga om vilka måltyper som ska vara avgiftsbelagda där det exempelvis behöver tas hänsyn till att det inom PBL-området sannolikt kommer att ske en förändring i hur många mål som grundar sig i beslut avseende tillsynsåtgärder mot bakgrund av att flertalet åtgärder ändrats från bygglovsplikt till bygglovsbefriade. Vidare delar domstolens utredningens förslag att, om avgifter införs, ska det föreligga en möjlighet till avgiftsbefrielse. Domstolen menar att utredningens förslag är välavvägt i denna del. Det bör vidare ligga på den klagande som vill ha avgiftsbefrielse att visa att man uppfyller förutsättningarna för detta. Om avgift påförs delar domstolen absolut utredningens förslag att det ska utgå en avgift per klagande, oavsett eventuella gemensamma överklaganden. Även återbetalning vid helt eller delvis bifall kommer innebära ökad administration hos såväl kanslipersonal som ekonomiadministratörer vid domstolarna. För att detta inte ska bli en alltför tung administration bör teknisk utveckling ske av såväl domstolarnas målhanteringssystem (Vera) som ekonomihanteringssystemet för avgifter (IDA). Detta innebärande en större automation där säkerställandet av korrekt återbetalning inte påverkas av den mänskliga faktorn. Idag finns inga sådana tekniska lösningar på plats utan återbetalningsprocessen bygger på att handläggare i samband med expediering av dom fångar upp att återbetalning ska ske och därefter meddelar domstolens administrativa avdelning. Vid en ökad mängd av återbetalningar behöver detta kunna ske automatiserat.

Tidsfrist för handläggning av överklaganden

En grundläggande uppgift för domstolarna är att de mål som domstolen hanterar ska avgöras så snabbt, rättssäkert och effektivt som möjligt. Detta genomsyrar hela domstolens verksamhet. I dagsläget finns inga andra uppsatta mål för domstolens verksamhet än de som mark- och miljödomstolarna själva gemensamt beslutat om. Som framgår av vad

utredningen redovisar är det i stort sett bara avseende de överklagade detaljplanerna som dessa tider för målens handläggning i dagsläget inte kan hållas. Tiden för handläggningen av detaljplanemålen har förlängts hos domstolarna efter det att dessa mål kommer till domstolen direkt från kommunerna, utan att först överprövas av länsstyrelserna. Detsamma kommer att bli fallet för andra måltyper om man väljer att ta bort länsstyrelsen i instansprövningen och låta målen överklagas direkt från kommunerna till mark- och miljödomstolarna. Om inte handläggningstiderna hos domstolen vid en sådan föreslagen förändring ska bli längre än de tider som domstolen kan hålla med dagens instansordning behöver betydande resurser tillföras domstolarna för en handläggning enligt den föreslagna ordningen.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte behöver införas en särbestämmelse om att dom ska meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt i enlighet med vad utredningen föreslår. Domstolen avstyrker även utredningens förslag om att dom ska meddelas inom två månader efter förhandling eller sammanträde. Dagens reglering, när det gäller tidsfrister för meddelande av dom efter huvudförhandling enligt miljöbalken och i stämningssmål enligt 17 kap. 9 § rättegångsbalken (två månader respektive två veckor) är enligt domstolens mening tillräckligt.

Förslaget att reglera även tid för dom efter sammanträde i överklagade mål har, menar domstolen fler nackdelar än fördelar och riskerar att fördröja handläggningen av målen snarare än att snabba upp den. Domstolen ser flera risker med en sådan reglering vilka inte lyfts av utredningen. Exempelvis riskerar förslaget att leda till ett ökat yrkande från parterna om att sammanträde ska hållas, i avsikt att få det egna målet avgjort snabbare. Sammanträden hålls idag i ett begränsat antal överklagade mål och ska som utgångspunkt hållas om sådant begärs. När domstolen håller sammanträde åtgår mycket resurser för förberedelser, kallelser, själva sammanträdet, protokoll samt även resor när sammanträden hålls på annan plats än på domstolen. En ökning av antalet sammanträden skulle därför, givet samma resurser, förlänga den genomsnittliga tiden för att avgöra mål vid domstolen. Det finns även en risk för att mål där sammanträde inte hålls trängs undan eftersom handläggningen av de mål där sammanträde hålls måste prioriteras. Samtidigt föreligger en risk för att de mål där sammanträde ska hållas "överarbetas" innan sammanträdet om det inte finns möjlighet till kompletterande skriftväxling annat än som undantagsfall i dessa mål efter att sammanträdet hållits. Det bör här framhållas att sammanträde i överklagade mål inte sällan hålls för att underlätta för parter som inte har stor vana av att processa, för att snabba upp handläggningen i ett mål. Med införande av det föreslagna tidskravet på dom kan incitamentet för domstolen att hålla sammanträde i ett tidigt skede i målet för att underlätta för parterna, och på så vis snabba upp handläggningen av målet, att försvinna. Slutligen saknar domstolen ett underlag från utredningen som visar att det mer frekvent förekommer att en dom inte i de flesta fall redan idag ändå meddelas inom två månader från det att sammanträde har hållits i de överklagade målen.

Domstolen delar utredningens slutsats att det saknas skäl att lagreglera om tider för handläggning av överklagade mål i mark- och miljödomstolarna och att ett sådant införande av tidsfrister i så fall bör ske genom att regeringen fastställer tidsfrister för mål. Domstolen instämmer vidare i utredningens förslag att det inte finns anledning att införa tidskrav gällande prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen.

Detaljplaneprocessen

Mark- och miljödomstolen tillstyrker utredningens förslag att förenkla processen för planeringsbesked genom att ta bort samrådet med tillhörande processteg. Förenklingen bör, enligt domstolens mening, öka användningen av planeringsbesked även om det inte går att bedöma i vilken omfattning det kan röra sig om. Domstolen tillstyrker även utredningens förslag att det ska tydliggöras att undersökning avseende betydande miljöpåverkan ska göras innan samrådet om planförslaget och att det därmed inte krävs ett samråd om sådan påverkan är otvetydig samt att det förtydligas när planbeskrivningen ska uppfylla kraven i 6 kap. 16 § och 43 §§ miljöbalken. Härvid vill domstolen framhålla att det genom förslaget blir tydligare hur kommunerna ska hantera undersökningen i planprocessen. Dock bör det ytterligare klargöras i vilken omfattning förfarandet med undersökningen ska hanteras om kommunen börjar om planprocessen efter ett upphävande av domstol eller länsstyrelse.

Mark- och miljödomstolen tillstyrker även utredningens förslag att begränsa samrådsområdet vid planläggning i detaljplan. Förslaget innebär en effektivisering och en förenkling för kommunerna vid framtagandet av planer. Dock medför förslaget en ökad risk för att hyresgäster och enskilda bostadsrättsägare, om informationen inte lämnas från styrelse för bostadsrättsförening eller hyresvärd, i högre utsträckning att inte känna till framtagandet av planförslag, vilket kan leda till att relevant information och synpunkter på planutformningen inte framkommer innan antagandet. Detta, bör framhållas, innebär en viss brist för planprocessens syfte och kan leda till viss ökning av överklaganden. Även om det numera råder samma förhållande för bygglov efter 1 december 2025, innebär planer ofta mer omfattande förändringar, och kan därför vara viktigare att informera och samråda om.

I fråga om utredningens förslag till införandet av en definition av plankostnadsavtal i plan- och bygglagen så menar mark- och miljödomstolen att införandet av en sådan bestämmelse gör det tydligare för både kommuner och byggherrar, varför förslaget tillstyrks. Vidare delar domstolen utredningens förslag att bestämmelserna om krav på utredning vid planläggning inte bör ändras och tycker även att förslaget att ge Boverket i uppdrag att ta fram en ny samlad vägledning om detaljplaneprocessen och vilka utredningar som bör krävas beroende på ändamålet med planen och platsens förutsättningar är bra och bör genomföras.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Mark- och miljödomstolen vill framhålla vikten av att ikraftträdandet av de förslag som innebär utökade uppgifter för mark- och miljödomstolarna samordnas med ikraftträdandet av förslag som innebär att arbetsuppgifter kan komma att flyttas över till en ny Miljöprövningsmyndighet. En fråga som också behöver lyftas är under hur lång tid det är rimligt att ärenden fortsatt handläggs på länsstyrelserna med beaktande av denna myndighets möjlighet att upprätthålla resurser för sådana prövningar. Det kan även befaras att det blir otydligt och ”rörigt” med två parallella processuella system samtidigt.

Konsekvenser

Domstolen vill påpeka att bilden av hur domstolarna arbetar med de överklagade målen kan behöva nyanseras något. Även om det stämmer att beredningen av de överklagade målen i majoriteten utförs av beredningsjurist eller notarie, utförs handläggningen i målen även ofta av ansvarig rådmann. Avgörandet av ett mål sker vanligtvis efter skriftlig beredning med ansvarig rådmann och tekniskt råd, och mer sällan genom föredragning. Även om de fem mark- och miljödomstolarna har valt lite olika sätt i fråga hur man disponerar personalen måste det framhållas att såväl personalstyrkan och sammansättningen av personal är anpassad efter hur verksamheten på bästa sätt kan hantera målhanteringen som den ser ut med befintliga måltyper och antal mål. De föreslagna förändringarna i utredningen skulle innebära ett behov av såväl omstruktureringar som ökade resurser.

Utredningen har beräknat att antalet överklagade PBL-mål ökar med ca 1 400 mål och antalet överklagade MB-mål ökar med ca 1 800 -2 300 mål. Sammantaget anges ökningen till ca 3 300 -3 800 överklagade mål per år, allt baserat på 2024 års siffror.

Domstolens egna beräkningar ger vid handen att överklagade PBL-mål ökar med drygt 1 700 mål och antalet överklagade MB-mål ökar med knappt 2 200 mål. Totalt en ökning på ca 3 900 mål, dvs över det övre spannet i utredningens beräkning. Beräknat på en styckkostnad på ca 40 000 kr för dessa mål skulle kostnadsökningen p.g.a. förslaget om ändrad instansordning bli drygt 150 miljoner kronor för mark- och miljödomstolarna.

För att bilden ska bli korrekt bör även utredningens första betänkande SOU 2024:98 En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess beaktas. De förslag som framfördes där gick bl.a. ut på att mark- och miljödomstolarna inte skulle ha tillståndsprövningar i första instans, men ha motsvarande mål som överklagade mål. SOU 2024:98 har remissbehandlats, men regeringen har bara översiktligt meddelat att man avser att gå vidare med delar av förslagen.

Utöver nämnda betänkanden har en rad andra betänkanden och andra former av utredningar inkommit till eller tagits fram av regeringen. Som exempel kan nämnas, skogsutredningen, kärnkraften, regeringsprövningsutredningen m fl. Dessa förslag befinner sig i olika stadier av beredning.

Med hänsyn till svårigheten för en domstol att snabbt öka eller minska sin personal bör ett samlat och långsiktigt grepp tas om resursfördelningen till mark- och miljödomstolarna.

Peter Ardö

Beslut om detta yttrande har fattats av chefsrådmannen Peter Ardö. I ärendet har stf. chefsrådmannen Lena Stjernqvist, rådmännen Ann Westerdahl och Annika Wahlfried Wikingsson, tekniska råden Catharina Ogenblad, Jonas T Sandelius och Erik Almquist, miljöfiskalen Sara Lasseube, beredningsjuristen Johanna Kärman samt handläggarchefen Frida Förster deltagit.